

רבד הזהב

מתורת רבינו ראש הישיבה הגאון רבי ברוך דב דיסקין שליט"א

מתוך שיעורו השבועי בישיבת ארחות תורה • פרשת ויקרא תש"פ

אדם כי יקריב מכם קרבן לה' (א. ב.)

במדרש (שחר טוב) הביא ע"ז את הפסוק ימינו כצל עובר (ע"פ תהילים קמ"ד. ד.), ומובא בשם הגר"ח דהביאור בזה דהנה איתא בנדרים (דף י.) דהמקדיש קרבן יאמר קרבן לה', ולא לה' קרבן, משום דחיישינן שאם יאמר לה' קרבן שמא יתחיל לה' ולא יגמור, ונמצא שהוציא שם שמים לבטלה, ועפ"ז מבואר היטב מה שהביא המדרש כאן את הפסוק ימינו כצל עובר, דמשום דשמא ימות באמצע שיקדיש ועי"ז יוציא שם שמים לבטלה, לכן תקנו לומר קרבן לה'.

מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן תקריבו את קרבנכם (שם)

איתא בזבחים (דף לז.) אילו נאמר קרבן לה' וכו' תי"ל בקר וצאן, בקר וצאן אמרתי לך ולא חיה, יכול לא יביא ואם הביא כשר תי"ל בקר וצאן וכו', ומבואר דאי לאו דשנה עליו הכתוב לעכב הו"א דחיה כשרה. והקשה הקוב"ש (ב"ב דף פא: אות ד"ש) דברשב"ם מבואר דאם הביא ששים ואחד עשרון בכלי אחד, כיון דאינו ראוי לבילה פסול, וא"צ שנה עליו הכתוב לעכב, דמנחה כזו לא צוה להביא, והרי הוא כמביא מנחה מן הקטניות דאינו כלום, ורק במצות האמורות באותה מצוה כגון תנופה ובלילה בעינן שנה עליו הכתוב לעכב, וקשה דמאי שנא חיה דבעינן שנה לעכב, לשישים ואחד עשרון דא"צ קרא לעכב.

ונראה בזה דחלוק קרבן בהמה מקרבן מנחה, דבהמה הרי הבהמה בעצמותה עומדת להקרבה, [ונראה יותר דמצינו במדבר שנאסר בשר תאוה והיו צריכים להביא כל בהמה לאהל מועד לקרבן, וכן נח נצטוו להביא בהמות להקרבה חזינן דגם בהמה של חולין שייכא להקרבה], משא"כ מנחה אין הסולת עומד להקרבה, אלא המנחה עומדת להקרבה, וצריך שיחול עליה תורת מנחה, ומהאי טעמא נראה דבהמה חל קדושת הגוף ע"י קדושת פה לחודא ואילו במנחה בעינן קידוש כלי, ובחדושי מרן ר"י הלוי במכתבים כתב להוכיח דא"י דין דוקא במקדיש להקרבה, אלא גם במקדיש בהמה לנסכים אליבא דרבנן קדשי קדושת הגוף, ועל כרחך דהחפצא של בהמה שייך טפי לקדושת מזבח, משא"כ מנחה י"ל דרק ע"י עשייתה חל עליה תורת מנחה, ולכן כל שלא נתקדשה בכלי אין עליה תורת מנחה.

ומעתה י"ל כיון דחיה בכלל בהמה, לכן אע"ג דיש גזיה"כ דממעט חיה, מ"מ אין הכרח דבטל מהחיה קדושת מזבח, אלא ד"ל דהוה רק מיעוט מהבאה, ואם לא שנה עליו הכתוב לעכב היה כשר בדיעבד, משא"כ במנחה כיון שנתמעט מהבאה ממילא אין מקור לומר שדבר זה יש עליו תורת מנחה, ואף דלא שנה עליו הכתוב לעכב אמרינן דחשיב סולת בעלמא ולא מנחה, ורק היכא דבעיקר החפצא הויא מנחה והחסרון הוא במצות המנחה, כמו תנופה ובלילה, בעינן שנה עליו הכתוב לעכב.

ועיין ברמב"ם (פ"ה מאיסורי מזבח ה"ל"ב) שכתב דקרבן בלא מלח כשר חוץ מן המנחה שנאמר ולא תשבית מלח ברית אלקיך מעל מנחתך. וכבר תמחו ע"ז דמ"מ"נ אם הקרא קאי רק אמנחה, מ"ט כתב הרמב"ם דהקריב בלא מלח לוקה, ואם קאי על כל הקרבנות אמאי אינו מעכב בשאר קרבנות, [ועיין בחזו"א מנחות ס"י כ"ה דהוכיח דבשאר קרבנות חשיב הקטרה כשרה בלא מלח, ולא רק דאין ההקטרה מעכבת הקרבן], ולהני"ל י"ל דאף דמנחתך כולל כל הקרבנות, מ"מ בשאר קרבנות אע"פ שלא הביא כמו שצריך אין זה מעכב, דהחסרון הוא רק בהבאת הקרבן, משא"כ במנחה דכל תורת הקרבנות הוא מכח השם מנחה, כיון שבלא מלח אין זה מנחה כהלכתה פסולה.

מן הבקר (שם)

פירש רש"י להוציא את הנעבד, והנה קיי"ל דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו, אמנם לגבי נעבד שיטת הרמב"ם (פ"ד מאיסורי מזבח הל"ו) כהירושלמי דאף בשל חבירו נאסר, וכן מזבח שנעבד נאסר אף אם נעבד ע"י אדם שאינו שלו, והטעם בזה משום דנעבד הוא מציאות שהוא מאוס לגבוה, ויש לעיין דלפי זה אם יעבד את כדור הארץ, וכי כל עפר העולם יאסר, ולא יהיה אפשרות לעשות מזבח, ובפשטות נאסר גם במחובר אף שאינו שלו, אמנם יש חולקים ודעתם דבמחובר נעבד נאסר רק בשלו, ולדבריהם לא קשה דבכה"ג שעבד את כדור הארץ אינו נאסר משום שאינו שלו, ועיין באו"ש (שם) מה שכתב בזה.

ושחט את בן הבקר לפני ה' והקריבו בני אהרן הכהנים (א. ה.)

פירש רש"י מקבלה ואילך מצות כהונה, למד על השחיטה שכשרה בזר ע"כ. איתא בברכות (דף לא:) שעלי חיפש כהן לשחוט, ושמאל אמר לו שאפשר בזר, ודן אותו למורה הלכה בפני רבו, והקשו דהא כיון דכהן שלא בשעת עבודה לדעת הרמב"ם אסור ללבוש בגדי כהונה שיש בהם שעטנז, א"כ בשחיטה כיון שכשרה בזר א"יז שעת עבודה, ואסור ללבוש בגדי כהונה, וא"כ שמאל היה מוכרח לומר כן לעלי כדי לאפרושי מאיסורא, כמבואר בעירובין (דף סג.) דלאפרושי מאיסורא מותר להורות בפני רבו, ויש שתירצו דאף דשחיטה כשרה בזר, מ"מ כיון שהכהן שוחט הו"ל שעת עבודה, (מובא בשם הגר"ח שמואלביץ זצ"ל).

ובמלבי"ם בארצות החיים (הלכות ציצית אר"י סי' י"ח סק"א) תירץ ע"פ מה דאיתא ביומא (דף כה:) פלוגתא אם השוחט מקבל את הדם או הזורק, והטעם דמ"ד דהזורק מקבל משום דאם היה השוחט מקבל הא כיון דשחיטה שייך בישראל, חיישינן שהישראל שישחוט יקבל את הדם, וא"כ עלי שסבר דגם בשחיטה בעינן כהן, א"כ ודאי דס"ל דהשוחט מקבל את הדם, דהא אין חשש שהישראל יקבל, דהא אסור לו גם השחיטה, ומעתה אין איסור כלל בלבישת הבגדי כהונה כיון שהוא מקבל את הדם, וצריך ללבוש הבגדים לצורך קבלה, ולהכי לא שייך בזה אפרושי מאיסורא.

ושחטו פתח אהל מועד (ג. ב.)

בזבחים (דף נה:) ילפינן ששלמים ששחטן קודם שנפתחו דלתות ההיכל פסולים, שנאמר ושחטו פתח אהל מועד, בזמן שהוא פתוח ולא בזמן שהוא נעול, ומבואר דבעינן דוקא דלתות היכל פתוחות, ולא סגי במה שדלתות האולם פתוחות.

וצ"ב דאיכא מ"ד (זבחים דף ט.) דהאולם וההיכל קדושה אחת הם, וא"כ מ"ט לא סגי כשדלתות האולם פתוחות, וביותר קשה דאיתא בגמרא שם דהשוחט מן הצד רואה פני האולם כשרה, ולא אמרינן דנפסל משום דאין רואה פני ההיכל.

ובספר אהלי חיים (בזבחים שם) כתב דאיכא דין פתח אוהל מועד, ומשום הכי כשסוגר קצת מפתח אוהל מועד כבר אין ע"ז שם פתח אהל מועד, וחזינן שיש דין לקיים קרא כדכתיב, ואפילו אם נימא דמיעוט פתוח מועיל, מ"מ ברוב ודאי פסול, וא"כ אם עכ"פ ההיכל שהוא עיקר סגור, בודאי לא סגי ופסול.

שתי תורים או שני בני יונה לה' אחד לחטאת ואחד לעולה (ה. ז.)

באבן עזרא ביאר הא דבבהמת חטאת לא מביא שנים, משום דבבהמת חטאת איכא חלק האימורין לגבוה, וחלק הבשר להדיוט, משא"כ בעוף שכולו נאכל משום הכי מביא עוד אחד לה' כנגד האימורין.

ואחי הגר"א שליט"א העיר, דבגמ' בכריתות (דף ט.) מבואר דגר מביא או בהמה לעולה או קן לעולה, ופריך בגמ' דיביא פרידה אחת, ומשני שלא מצינו בכל התורה כן, מבואר דזהו הלכה בעופות שצריך שנים, וא"כ מה הוקשה לאבן עזרא למה מביא ב' עופות, ואין להקשות דמ"מ יביא שתי חטאות, דהא לא קשה מידי כיון דלחובתו סגי באחד, ורק משום דבעי קן צריך להביא שנים, וממילא השני קרב עולה כיון שהוא בא רק להשלים הקן ולא לכפרה. [ובאמת דהגר"י יסד דעוף לעולם נחשב רק חצי קרבן, ומשום הכי בעינן להביא עוד עוף].

והנה בגמ' בחולין (דף כ"ב) יש הו"א דעולת העוף תהיה כשירה בלילה, ותמחו דהא כל העבודות בעינן יום ומאי ס"ד דיוכשר בלילה, ובשו"ת הרשב"א (ח"א סי' רע"ו) נשאל בזה, וכתב דהגירסה משובשת היא ויש למוחקק.

אמנם האו"ש (פ"ז ממע"ש הל"ג ועיי"ש במילואים) תירץ ע"פ דברי האבן עזרא הני"ל, דכיון דהעולה כנגד האימורין ס"ד דכיון דהאימורין כשרין בלילה ה"י העולה, [ובהקדמה לספר מקור ברוך כתב שפעם ראו את האו"ש זצ"ל שמח מאוד, ואמר שנתחדש לו עכשיו החידוש הני"ל, וכשנתנמנם ראה בחלומו שבפמליא של מעלה יושבים כל גדולי עולם ומשוחחים ביניהם שחסר עתה בעולם מי שיכוין לאמיתה של תורה, ועמד הרשב"א ואמר שיושב רב אחד ולומד וכיון אל האמת יותר ממני].

הגליון השבוע לרפואת חולי מגיפת הקורונה בתושח"י

לתרומות והערות ולקבלת הגיליון 0556777668 ובמייל - RS244244@gmail.com